

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(1\)-1](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(1)-1)

УДК 336.1:352]-047.44(477)

Ірина ПРИХНО

Черкаський державний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-2922-5548>

e-mail: i.prikhno@chdtu.edu.ua

Лариса ПРОДАНОВА

Черкаський державний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-4280-6013>

e-mail: l.prodanova@chdtu.edu.ua

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У статті проаналізовано бюджети територіальних громад у 2019-2022 роках, зокрема, доходи загального фонду і видатки загального фонду. З'ясовано, що доходи бюджетів територіальних громад формуються швидшими темпами, ніж витрачаються фінансові ресурси. Виконано узагальнення навчальних методичних положень щодо діагностики бюджетної ефективності територій, на основі чого схематично представлено систему існуючих напрямів діагностики, критеріїв і показників. Проаналізовано чинні методи оцінки фінансової спроможності територіальних громад. Досліджено алгоритм розрахунку інтегрального індексу розвитку потенціалу територіальної громади. Виконано розрахунки фінансової спроможності територіальних громад за різними методиками на прикладі територіальних громад Черкаської області. Виявлено, що зазначені методики не дозволяють кількісно виміряти рівень фінансової спроможності та прорахувати відсоток зростання фінансової спроможності територіальної громади. Запропоновано напрями удосконалення методичних підходів до оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, бюджет, фінансова спроможність, індикатор розвитку території, діагностика.

Iryna PRIKHNO, Larysa PRODANOVA

Cherkasy State Technological University

METHODICAL APPROACHES TO ASSESSING THE LEVEL OF FINANCIAL CAPACITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES

The article analyzes the budgets of territorial communities in 2019-2022, in particular, the revenues of the General Fund and the expenditures of the general fund. It has been found that the revenues of territorial community budgets are generated at a faster rate than financial resources are spent.

Generalization of educational methodological provisions on the diagnosis of budget efficiency of territories was completed, on which a system of existing directions of diagnostics, criteria and indicators is schematically presented. The current methods of assessing the financial capacity of territorial communities, in particular, the methodology of measuring the financial capacity of the territorial communities of the regional centers of Ukraine during 2018-2021 (9 months) and the draft methodological recommendations for assessing the level of financial capacity of territorial communities were analyzed.

The algorithm for calculating the integral index of development of the potential of the territorial community is investigated, which provides for the calculation of indicators of development of territories.

Calculations of financial capacity of territorial communities according to different methods on the example of territorial communities of Cherkasy region were performed. The analysis of the level of financial capacity of the Cherkasy territorial community in 2021 found that the level of financial capacity of the Cherkasy territorial community corresponds to the optimal level, as evidenced by the generalized indicator of the level of financial capacity of 1.36.

It has been revealed that these techniques do not allow quantifying the level of financial capacity and calculating the percentage of increasing the financial capacity of the territorial community. The directions of improvement of methodological approaches to assessing the level of financial capacity of territorial communities are proposed.

Keywords: decentralization, territorial community, budget, financial capacity, territory development indicator, diagnostics.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Трансформаційні процеси, які відбуваються у розбудові нашої держави, спрямовані на посилення ролі органів місцевого самоврядування в Україні. Реформа фінансової децентралізації суттєво змінила адміністративно-територіальний поділ України, що пов'язано з реалізацією основної мети – створити умови для самостійного й фінансово незалежного функціонування територіальної громади. Ключова роль у функціонуванні територіальної громади належить органам місцевого самоврядування, повноваження яких значно розширилися. Таким чином, діяльність органів місцевого самоврядування спрямована на забезпечення територіальної громади достатнім обсягом фінансових ресурсів та оптимальне їх використання задля стабільного економічного розвитку. Дієвість і результативність реформи фінансової децентралізації можливо оцінити шляхом розрахунку рівня фінансової спроможності територіальної громади. Тому особливої актуальності набуває необхідність розробки методики проведення такого аналізу, що дало б можливість врахувати всі чинники, які мають як позитивний, так і негативний вплив на рівень фінансової спроможності територіальної громади, виявити проблеми та віднайти дієві напрями їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед дослідників, які займалися пошуком ефективних методик оцінки фінансової спроможності територіальних громад, можна виділити таких: В. Гевко, Т. Гордєєва, Б. Мершій, Г. Недопад, І. Онищук, Ю. Раделицький, О. Стащук, І. Форкун та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Враховуючи значну кількість напрацювань вітчизняних і зарубіжних вчених у напрямі розроблення методики оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад, важливо і необхідно систематизувати ці методики, виконати їх порівняльний аналіз та зробити висновки про результативність і достовірність отриманих результатів від застосування цих методик.

Формулювання цілей статті

Метою статті є виконання порівняльного аналізу існуючих методик оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад на прикладі їх застосування для окремої територіальної громади.

Виклад основного матеріалу

Реформа децентралізації розпочалася у 2014 році і знаходиться на завершальному етапі. У результаті децентралізації в період з 2015 по 2020 рр. було утворено 1070 об'єднаних територіальних громад шляхом добровільного об'єднання раніше існуючих громад. 12.06.2020 р. Кабінет Міністрів України видав 23 розпорядження про адміністративні центри та території територіальних громад областей [1], відповідно до яких було утворено 1470 територіальних громад, зокрема 31 територіальна громада на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей. Структура територіальних громад виглядає таким чином: 410 міських, 433 селищних, 627 сільських.

Зауважимо, що на території Черкаської області утворилося 67 територіальних громад відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 728-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Черкаської області» [2]. Але згодом, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2020 р. № 996 [3] Соколівську громаду Черкаської області було включено до Жашківської територіальної громади, у результаті чого на території Черкаської області стало 66 територіальних громад, а в Україні – 1469 територіальних громад.

Таким чином, було сформовано нову територіальну основу місцевого самоврядування.

Функціонування територіальних громад відбувається на основі сформованих бюджетів. Саме тому доцільно проаналізувати доходи і видатки територіальних громад (табл. 1).

Таблиця 1

Бюджети територіальних громад у 2019-2022 роках

Показник	2019 806 ОТГ	2020 872 ОТГ	2021 1439 ТГ	2022 (I пів) 1439 ТГ
Доходи загального фонду, млрд грн	39,40	54,0	245,60	129,46
Надходження на 1 мешканця, тис. грн	4,74	5,20	6,80	3,75
Видатки загального фонду, млрд грн	57,0	72,6	307,40	143,73
Видатки на 1 мешканця, тис. грн	6,86	6,99	8,51	4,17

Джерело: Складено авторами на основі [4]; [5]; [6]

Таким чином, з даних табл. 1 можна зробити висновки про значні темпи зростання як доходів загального фонду бюджетів територіальних громад (з 39,4 млрд грн у 2019 р. до 245,6 млрд грн у 2021 р., тобто на 206,2 млрд грн або в 6,2 рази), так і видатків загального фонду територіальних громад (з 57,0 млрд грн у 2019 р. до 307,4 млрд грн у 2021 р., тобто на 250,4 млрд грн або в 5,4 рази). Але порівняльний аналіз у такому розрізі не дає можливості зробити висновок про ефективні темпи нарощення дохідної частини окремої територіальної громади та темпи збільшення видатків територіальної громади, оскільки кількість територіальних громад постійно збільшувалася. Більш точну тенденцію до позитивного зростання дохідної і видаткової частин бюджету можна відслідкувати, порівнюючи надходження і видатки на 1 мешканця. Так, надходження на 1 мешканця збільшилися з 4,74 тис. грн у 2019 р. до 6,8 тис. грн у 2021 р., тобто на 2,06 тис. грн (на 43,5 %). В свою чергу, видатки на 1 мешканця збільшилися з 6,86 тис. грн у 2019 р. до 8,51 тис. грн у 2021 р., тобто на 1,65 тис. грн (на 24,1 %). Отже, підсумовуючи виконані розрахунки, можна констатувати, що доходи бюджетів територіальних громад формуються швидшими темпами, ніж витрачаються фінансові ресурси.

Задля визначення ефективності бюджету території та оцінки рівня фінансової спроможності територіальної громади необхідно застосувати певну методику, яка б містила систему показників, які у комплексі можуть дати відповідь на актуальне питання: чи є реформа фінансової децентралізації ефективною?

Зауважимо, що чинним законодавством, зокрема, Бюджетним кодексом України [7], не визначено показників, критеріїв та чинників, за допомогою яких можна оцінити ефективність бюджету, у т.ч. й бюджету територіальної громади. Проте, варто відзначити, що у 2021 році з'явився Проект Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад [8], який розроблено Міністерством розвитку громад та територій України, але ці Методичні рекомендації так і не були прийняті. Саме тому в науковому світі вчені намагаються розробити власні методичні підходи, які б дозволили діагностувати ефективність розвитку територіальних громад. Г. Недапад у своєму науковому дослідженні виконав узагальнення навчальних методичних положень щодо діагностики бюджетної ефективності територій [9], що схематично представлено у вигляді системи існуючих напрямів діагностики, критеріїв і показників (рис. 1).

Рис. 1. Система напрямів діагностики, критеріїв і показників бюджетної ефективності територій
Джерело: Складено авторами на основі [9]

Запропоновані напрями діагностики дають можливість зробити висновок про ефективність розвитку території (територіальної громади), виходячи з узагальнення результатів дослідження, отриманих по кожному з досліджуваних показників.

Одну з таких діагностик запропонував Центр спільних дій, який розробив Методологію вимірювання фінансової спроможності територіальних громад обласних центрів України протягом 2018-2021 (9 місяців) років [10]. За допомогою цієї Методології виконується аналіз забезпеченості органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами задля виконання своїх повноважень, що дозволяє оцінити рівень ефективності функціонування органів місцевого самоврядування щодо нарощування свого фінансового потенціалу. В основу Методології закладено 10 індикаторів визначення фінансової спроможності територіальної громади, які запропоновані на офіційному порталі «Децентралізація» [11]: доходи загального фонду на одного мешканця, видатки загального фонду на одного мешканця, видатки місцевого бюджету на утримання апарату управління на одного мешканця, капітальні видатки місцевого бюджету на одного мешканця, індекс податкоспроможності місцевого бюджету, рівень дотаційності місцевого бюджету, частка видатків місцевого бюджету на утримання апарату управління у власних фінансових ресурсах територіальної громади, частка заробітної плати у видатках загального фонду місцевого бюджету, частка капітальних видатків з місцевого бюджету, частка місцевих податків та зборів у місцевому бюджеті.

Розрахунки для Черкаської області, виконані Центром спільних дій на основі запропонованої ними Методики, відображено у табл. 2.

Таблиця 2

Рейтинг фінансової спроможності територіальних громад Черкаської області

Індикатор	2018	2019	2020	2021 (9 місяців)	Показники у балах	Значення індикатора
1. Доходи загального фонду на 1-го мешканця, грн	5993	6977	7535	6518	5	Середній рівень
2. Видатки загального фонду на 1-го мешканця, грн	9871	9434	7636	6263	5	Середній рівень
3. Частка капітальних видатків, %	12,8	13,2	19,6	12,8	5	Середній рівень
4. Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн	1495	1473	1912	950	5	Середній рівень
5. Видатки на утримання апарату управління на 1-го мешканця, грн	739	786	827	649	0	Низький рівень
6. Частка видатків на утримання апарату управління, %	12,3	11,3	11,0	10,0	0	Низький рівень
7. Індекс податкоспроможності місцевого бюджету	1,30	1,30	1,30	1,30	5	Середній рівень
8. Рівень дотаційності місцевого бюджету	2,5	3,5	4,4	4,5	5	Середній рівень
9. Частка місцевих податків та зборів, %	29,8	29,3	28,2	29,3	10	Високий рівень
10. Частка заробітної плати у видатках загального фонду, %	32,8	39,2	56,6	63,7	5	Середній рівень

Джерело: Складено авторами на основі [12]

Таким чином, підсумовуючи результати дослідження, виконані Центром спільних дій, можна констатувати, що Черкаська область протягом 2018-2021 (9 місяців) років мала середній рівень фінансової спроможності (5 балів) практично по всім показникам-індикаторам, що свідчить про неспроможність територіальної громади у повній мірі забезпечувати всі потреби цієї громади та потребує напрацювань щодо можливого нарощування власного фінансового потенціалу в області.

Також зауважимо, що дослідження індикатору обсягу видатків на утримання апарату управління на одного мешканця та індикатору частки видатків на утримання апарату управління в області, свідчать про низький рівень фінансової спроможності (0 балів). Відзначимо, що останнім часом відбувається збільшення видатків на утримання апарату управління в абсолютному вираженні: з 739 грн у 2018 р. до 827 грн у 2020 р., тобто на 88 грн (на 11,9 %), і значне зменшення за 9 місяців 2021 р. – до 649 грн. У відносному вираженні відбулося зменшення частки видатків на утримання апарату управління: з 12,3 % у 2018 р. до 10 % за 9 місяців 2021 р., тобто на 2,3 відсоткових пункти. Натомість частка місцевих податків і зборів є свідченням високого рівня фінансової спроможності області (10 балів), але спостерігається загальна тенденція до зменшення цього показника з 29,8 % у 2018 р. до 29,3 % за 9 місяців 2021 р., тобто на 0,5 відсоткових пункти.

Варто відзначити, що запропонована Методика не дозволяє розраховувати узагальнений показник, який дасть відповідь на запитання: ефективним чи неефективним є рівень фінансової спроможності територіальної громади в цілому, а не по окремим показникам. Відповідь на це запитання можна отримати лише шляхом співставлення і узагальнення отриманих по кожному індикатору результатів.

Вважаємо, що найбільш точною буде оцінка, яка заснована на розрахунку певного інтегрального показника, який би максимально об'єднав всі показники, що мають суттєвий чи незначний вплив на функціонування територіальної громади. Подібна методика має своє відображення у Проєкті Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад, який підготовлено фахівцями та експертами Директорату з питань розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою Міністерства розвитку громад та територій України, Програми «U-LEAD з Європою», Шведсько-українського проєкту «Підтримка децентралізації в Україні», Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Всеукраїнська асоціація громад» [8].

Зазначені Методичні рекомендації містять алгоритм розрахунку інтегрального індексу розвитку потенціалу територіальної громади. Даний алгоритм передбачає розрахунок восьми показників (індикаторів) розвитку територій (табл. 3):

- ✓ доходи загального фонду з розрахунку на одного мешканця;
- ✓ частка видатків на утримання апарату управління ради територіальної громади, без трансфертів;
- ✓ капітальні видатки з розрахунку на одного мешканця;
- ✓ рівень дотаційності бюджету територіальної громади;
- ✓ питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету територіальної громади;
- ✓ видатки на культуру, фізичну культуру і спорт з розрахунку на одного мешканця;
- ✓ частка доходів громади за рахунок трансфертів з державного бюджету;
- ✓ частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету територіальної громади, без трансфертів.

Таблиця 3

Алгоритм розрахунку показників (індикаторів) розвитку територій

№ з/п	Показник (індикатор)	Критерій оцінювання (відхилення від середнього по Україні %)	Значення критерію
1	Доходи загального фонду з розрахунку на 1 мешканця (<i>прогресивний показник</i>)	- понад 50 % - від +15 % до 50 % - від -15 % до +15 % - від -15 % до -50 % - менше -50 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
2	Частка видатків на утримання апарату ради територіальної громади та її виконавчих органів у бюджеті, без трансфертів (<i>регресивний показник</i>)	- менше -50 % - від -15 % до -50 % - від +15 % до -15 % - від 15 % до 50 % - від 50 % до 80 % - понад 80 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень 0,1 – критичний рівень
3	Капітальні видатки з розрахунку на 1 мешканця (<i>прогресивний показник</i>)	- понад 50 % - від +15 % до 50 % - від -15 % до +15 % - від -15 % до -50 % - менше -50 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
4	Рівень дотаційності бюджету територіальної громади (<i>регресивний показник</i>)	- менше -30 % - від -15 % до -30 % - від +15 % до -15 % - від 15 % до 30 % - від 30 % до 50 % - понад 50 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень 0,1 – критичний рівень
5	Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету територіальної громади (<i>регресивний показник</i>)	- менше -50 % - від -15 % до -50 % - від +15 % до -15 % - від 15 % до 50 % - понад 50 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
6	Видатки на культуру, фізичну культуру і спорт з розрахунку на 1 мешканця (<i>прогресивний показник</i>)	- понад 50 % - від +15 % до 50 % - від -15 % до +15 % - від -15 % до -50 % - менше -50 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
7	Частка доходів громади за рахунок трансфертів з державного бюджету (<i>регресивний показник</i>)	- менше -50 % - від -15 % до -50 % - від +15 % до -15 % - від 15 % до 50 % - понад 50 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень
8	Частка місцевих податків і зборів у дохідній частині загального фонду бюджету громади, без трансфертів (<i>середній показник</i>)	- менше -50 % - від -15 % до -50 % - від +15 % до -15 % - від 15 % до 50 % - понад 50 %	1,5 – високий рівень 1,3 – оптимальний рівень 1,0 – задовільний рівень 0,7 – помірний рівень 0,5 – низький рівень

Джерело: [8]

Для кожного показника (індикатора) встановлено критерії оцінювання, виходячи із відсоткового значення даного показника (індикатора) по відношенню до середнього значення аналогічного показника по Україні. Відхилення індикатора від середнього значення по Україні встановлено в межах від -50 % до 50 %. Залежно від вираженого відсотковими межами інтервалу, в який потрапив розрахований показник (індикатор) відповідно до критеріїв оцінювання, встановлюється значення критерію у вигляді коефіцієнту від 0,1 до 1,5, які інтерпретуються відповідно від критичного рівня розвитку територіальної громади до високого рівня розвитку територіальної громади.

Для визначення інтегрального індексу розвитку потенціалу територіальної громади розраховується середнє арифметичне значення усіх індикаторів. Залежно від того, у які межі потрапив інтегральний індекс, робиться висновок про рівень фінансової спроможності територіальної громади: критичний (що відповідає значенню критерія 0,1), низький (що відповідає значенню критерія 0,5), помірний (що відповідає значенню критерія 0,7), задовільний (що відповідає значенню критерія 1,0), оптимальний (що відповідає значенню критерія 1,3) чи високий (що відповідає значенню критерія 1,5).

Вважаємо, що для отримання більш точного результату щодо рівня фінансової спроможності територіальної громади та враховуючи показники розвитку територіальної громади, що оприлюднюються на офіційному порталі «Децентралізація» [11], у цей проєкт необхідно внести певні корективи. Так, пропонуємо перелік показників (індикаторів) розвитку територій доповнити видатками загального фонду на одного мешканця, оскільки видаткова частина бюджету відіграє вагомий роль для розвитку території, особливо в умовах обмеженості фінансових потреб як регіонів, так і Державного бюджету в цілому. Натомість такий показник, як частка доходів громади за рахунок трансфертів з державного бюджету, можна не включати до індикаторів Методики, оскільки серед показників є показник заробітної плати, а саме: питома вага заробітної плати у видатках загального фонду, а також окремим показником враховується рівень дотаційності бюджету. Видатки на культуру, фізичну культуру і спорт з розрахунку на одного мешканця доцільно замінити на видатки на загальну середню освіту на одного учня, так як дана стаття видатків є значно вищою.

Таким чином, враховуючи зазначені вище пропозиції, нами було розраховано рівень фінансової спроможності Черкаської територіальної громади у 2021 році. Розрахунки оформлено у вигляді табл. 4.

Таблиця 4

Розрахунок рівня фінансової спроможності Черкаської територіальної громади у 2021 році

Показник (індикатор)	Середній показник по громаді	Середній показник по Україні	Критерій оцінювання (відхилення від середнього по Україні, %)	Значення критерію
1. Доходи загального фонду на одного мешканця, грн	8919,6	1145,13	+ 678,9 понад 50 %	1,5 високий рівень
2. Видатки загального фонду на одного мешканця, грн	88998	1750,82	+ 408,3 понад 50 %	1,5 високий рівень
3. Капітальні видатки на одного мешканця, грн	2073,1	74,89	+ 2668,2 понад 50 %	1,5 високий рівень
4. Рівень дотаційності бюджетів, %	-4,3	15,57	- 19,87 від -30 до -15 %	1,3 оптимальний рівень
5. Співвідношення видатків на утримання апарату управління із сумою доходів загального фонду, %	10,7	28,37	-17,67 від -30 до -15 %	1,3 оптимальний рівень
6. Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду, %	57,1	82,54	-25,44 від -30 до -15 %	1,3 оптимальний рівень
7. Видатки на загальну середню освіту на одного учня, грн	25943,8	9364,05	+177,1 понад 50 %	1,5 високий рівень
8. Питома вага місцевих податків і зборів у доходах загального фонду, %	28,8	36,55	-7,75 від -15 до +15 %	1,0 задовільний рівень
Індикатор рівня фінансової спроможності (середнє арифметичне)				1,36 оптимальний рівень

Джерело: Розраховано і складено авторами на основі [13]

Аналізуючи отримані результати дослідження, можна зробити висновок, що рівень фінансової спроможності Черкаської територіальної громади відповідає оптимальному рівню, про що свідчить узагальнений індикатор рівня фінансової спроможності у розмірі 1,36. Серед показників, які є складовими Проєкту Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад, варто зауважити, що для покращення фінансової спроможності Черкаської територіальної громади необхідно звернути увагу на місцеві податки і збори, відхилення по яким порівняно із загальним показником по Україні становить 7,75 відсоткових пунктів, що відповідає задовільному рівню. Це означає, що наповнюваність бюджету за рахунок місцевих податків і зборів у досліджуваній територіальній громаді використана не на повну потужність. Необхідною умовою підвищення рівня фінансової спроможності територіальної громади є підвищення ролі саме місцевих податків і зборів та збільшення надходжень до

бюджету територіальної громади саме від цієї групи податків, що спричинить збільшення їх частки в доходах територіальної громади і сприятиме зміцненню місцевих бюджетів і розширенню фінансової бази територіальної громади.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

У результаті виконаного дослідження можна відзначити, що фінансова (бюджетна) децентралізація в Україні має свої позитивні наслідки, але цій реформі, як і будь-якій іншій, притаманні свої виклики і ризики, які відображаються як у політичному, так і в суспільному житті.

Основними перевагами фінансової (бюджетної) децентралізації в Україні є:

- ✓ по-перше, розширилася дохідна база територіальних громад за рахунок збільшення кількості податків або їхньої частки, які зараховуються до місцевих бюджетів, а не до державного бюджету;
- ✓ по-друге, зменшилася видаткова частина місцевого бюджету за рахунок зменшення адміністративно-управлінських витрат;
- ✓ по-третє, територіальні громади отримали право розширювати дохідну базу за рахунок вкладів у фінансові активи в установах банків, а також брати запозичення від міжнародних фінансових організацій.

Натомість, варто зауважити, що залишається неврегульованим питання оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад. Певні методики і механізми оцінки рівня фінансової спроможності вже розроблені вітчизняними науковцями. Крім того за участі Міністерства розвитку громад та територій України розроблено Проект Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад. Дані методики передбачають розрахунок індикаторів, які свідчать про високий, оптимальний, задовільний, помірний, низький, критичний рівень розвитку територіальної громади. Розрахунки за цими методиками дають підстави говорити про підвищення рівня фінансової спроможності територіальних громад в результаті децентралізації. Але критичний аналіз показників, які застосовуються у цих методиках, дозволяє стверджувати про неоднозначність отриманих результатів. Також зазначені методики не дозволяють кількісно виміряти рівень фінансової спроможності та прорахувати відсоток зростання фінансової спроможності територіальної громади. Вважаємо, що для достовірної відповіді на питання про рівень фінансової стійкості територіальної громади необхідно продовжити дослідження у напрямі пошуку відносного показника, який дозволить у процентах визначити рівень фінансової спроможності.

Література

1. Опубліковано 23 розпорядження про адміністративні центри та території територіальних громад областей. 25.06.2020 // Об'єднання громад. Асоціація міст України. URL: <https://auc.org.ua/novyna/opublikovano-23-rozporядzhennya-pro-administrativni-centry-ta-terytoriyi-terytorialnyh> (дата звернення: 18.10.2022).
2. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Черкаської області : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 728-р // Верховна Рада України : Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.10.2022).
3. Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 728 : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2020 р. № 996-р // Верховна Рада України : Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.10.2022).
4. Бюджети територіальних громад by ULEAD // Tableau Public. URL: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/16360623127390/sheet0?fbclid=IwAR0WP6VkjFCHZ_zxaSdSHk_tZIL7UyMUCviExhFJPS9YHFMgZ0n-GCn7UR4A (дата звернення: 18.10.2022).
5. З якими фінансовими показниками закінчили 2020 рік об'єднані громади – рейтинг // Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13333> (дата звернення: 18.10.2022).
6. Оцінка фінансових показників бюджетів 806 ОТГ. Рейтинг за 2019 рік // Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12192> (дата звернення: 18.10.2022).
7. Бюджетний кодекс України : закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Верховна Рада України : Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 18.10.2022).
8. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад (проект) // Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2021. 9 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/751> (дата звернення: 18.10.2022).
9. Недопад Г.В. Методичні підходи до оцінки бюджетної ефективності територій // *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2020. № 24. С. 125-131. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/24-2020/nedopad.pdf> (дата звернення: 18.10.2022).

10. Методологія вимірювання фінансової спроможності територіальних громад обласних центрів України протягом 2018-2021 (9 місяців) років // Центр спільних дій. 09 грудня 2021. URL: <https://centreua.org/mistsevi-byudzhety/metodologiya-vymiryuvannya-finansovoyi-spromozhnosti-terytorialnyh-gromad-oblasnyh-tsentriv-ukrayiny-protiyagom-2018-2021-9-misyatsiv-rokiv/> (дата звернення: 18.10.2022).
11. Децентралізація : офіційний портал. URL: <https://decentralization.gov.ua> (дата звернення: 18.10.2022).
12. Шокало К. Фінансова спроможність обласних центрів України // Центр спільних дій. 20 грудня 2021. URL: <https://centreua.org/mistsevi-byudzhety/finansova-spromozhnist-oblasnyh-tsentriv-ukrayiny/> (дата звернення: 18.10.2022).
13. Черкаська територіальна громада. Бюджет громади // Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4863> (дата звернення: 18.10.2022).

References

1. Opublikovano 23 rozporiadzhennia pro administratyvni tsentry ta terytorii terytorialnykh hromad oblastei [23 regulations on administrative centers and territories of territorial communities of regions have been published]. 25 June 2020. Association of communities. Association of Cities of Ukraine. URL: <https://auc.org.ua/novyna/opublikovano-23-rozporiadzhennya-pro-administratyvni-centry-ta-terytorii-terytorialnyh> (accessed 18 Oct 2022).
2. Pro vyznachennia administratyvnykh tsentriv ta zatverdzhennia terytorii terytorialnykh hromad Cherkaskoi oblasti [About the determination of administrative centers and approval of the territories of territorial communities of the Cherkasy region], Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, 12 June 2020 No 728-p. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2020-%D1%80#Text> (accessed 18 Oct 2022).
3. Pro vnesennia zmin u dodatok do rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 chervnia 2020 r. № 728 [About the making changes to the appendix to the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 12, 2020 No. 728], Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, 12 August 2020 No 996-p. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2020-%D1%80#Text> (accessed 18 Oct 2022).
4. Biudzhety terytorialnykh hromad by ULEAD [Budgets of territorial communities by ULEAD]. Tableau Public. URL: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0?fbclid=IwAR0WP6VkjFCHZ_xaSdSHktZIL7UyMUCviExhFJPS9YHFMgZ0n-GCn7UR4A (accessed 18 Oct 2022).
5. Z yakymy finansovymy pokaznykamy zakinchyly 2020 rik obiednani hromady – reitnyh [What financial indicators did united communities end 2020 with - rating]. Decentralization. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13333> (accessed 18 Oct 2022).
6. Otsinka finansovykh pokaznykiv biudzhetyv 806 OTH. Reitnyh za 2019 rik [Evaluation of the financial indicators of the budgets of 806 OTG. Rating for 2019]. Decentralization. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12192> (accessed 18 Oct 2022).
7. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine], the law of Ukraine, 08 July 2010 No 2456-VI. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed 18 Oct 2022).
8. Metodichni rekomendatsiyi shchodo otsinky rivnya finansovoyi spromozhnosti terytorialnykh hromad (proyekt) [Methodological recommendations for assessing the level of financial capacity of territorial communities (project)]. 2021. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytoriy Ukrainy. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/751> (accessed 18 Oct 2022).
9. Nedopad H. (2020) Metodichni pidkhody do otsinky byudzhetoiv efektyvnosti terytoriy [Methodical approaches to assessing the budgetary efficiency of territories]. Elektronne naukove fakhove vydannya z ekonomichnykh nauk «Modern Economics». URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/24-2020/nedopad.pdf> (accessed 18 Oct 2022).
10. Metodologiya vymiryuvannya finansovoyi spromozhnosti terytorialnykh hromad oblasnykh tsentriv Ukrainy protiyagom 2018-2021 (9 misyatsiv) rokiv [Methodology for measuring the financial capacity of territorial communities of regional centers of Ukraine during 2018-2021 (9 months)]. 09 Dec 2021. Tsentri spil'nykh diy. URL: <https://centreua.org/mistsevi-byudzhety/metodologiya-vymiryuvannya-finansovoyi-spromozhnosti-terytorialnyh-gromad-oblasnyh-tsentriv-ukrayiny-protiyagom-2018-2021-9-misyatsiv-rokiv/> (accessed 18 Oct 2022).
11. Detsentralizatsiya : ofitsiynyy portal [Decentralization: official portal]. URL: <https://decentralization.gov.ua> (accessed 18 Oct 2022).
12. Shokalo K. (2021) Finansova spromozhnist' oblasnykh tsentriv Ukrainy [Financial capacity of regional centers of Ukraine]. 09 Dec 2021. Tsentri spil'nykh diy. URL: <https://centreua.org/mistsevi-byudzhety/finansova-spromozhnist-oblasnyh-tsentriv-ukrayiny/> (accessed 18 Oct 2022).
13. Cherkas'ka terytorial'na hromada. Byudzhety hromady [Cherkasy territorial community. Community budget]. Decentralization. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12192> (accessed 18 Oct 2022).